

ЄМЕЛЬЯНОВА МАР'ЯНА ВІКТОРІВНА

**МОВА НОВЕЛ ГРИГОРІЯ КОСИНКИ:
СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Монографія

Умань

«Візаві»

2018

УДК 821.161.2.0 (092) (02)
Є 60

Рецензенти:

Торчинський М. М. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології (Хмельницький національний університет);

Фернос Ю.І. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та іноземних мов (Уманський національний університет садівництва);

Зелінська О. Ю. – доктор філологічних наук, професор (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини).

Науковий редактор:

Чумак В.В. – кандидат філологічних наук, професор, заступник директора Українського мовно-інформаційного фонду НАН України (Національна академія наук України).

*Рекомендовано до друку Вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № від 2018 року)*

Ємельянова М. В.

Є 60 Мова новел Григорія Косинки: структурно-функціональний аспект: монографія. / Ємельянова Мар'яна Вікторівна; Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – Умань: Візаві, 2018. – 181 с.

У монографії репрезентовано різнорівневий аналіз ідіостилю відомого українського новеліста Григорія Косинки. Розкрито сучасні наукові погляди на інструментарій та специфіку методів дослідження індивідуально-авторського стилю письменника. У монографії проаналізовано структурно-семантичні та функціональні особливості індивідуального стилю Григорія Косинки на різних мовних рівнях, визначено найважливіші мовні особливості індивідуального стилю письменника та виділено у його мовній картині світу основні лексико-семантичні поля. Обґрунтовано положення щодо особливостей мови новел Григорія Косинки.

Матеріали монографії можуть бути використані спеціалістами-мовознавцями, а також студентами-філологами.

УДК821.161.2.0 (092) (02)
Є 60

© М.В. Ємельянова, 2018
© Вид-во«Візаві», 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	55
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО- АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА.....	8
1.1. Дослідження художнього тексту в сучасній лінгвостилістиці.....	8
1.2. Індивідуальний стиль письменника і мовна картина світу.....	15
1.3. Ідіостиль Григорія Косинки в контексті мовно-літературного процесу 30-х рр. XX ст. в Україні.....	21
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2	
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ПАРАМЕТРИЗАЦІЯ МОВНО- ОБРАЗНОЇ СИСТЕМИ ГРИГОРІЯ КОСИНКИ.....	32
2.1. Концептуалізація мовотворчості письменника.....	32
2.2. Структурно-семантичні параметри компонентів мовно- образної системи митця.....	37
2.2.1. Лексико-семантичне поле <i>земля</i>	40
2.2.2. Лексико-семантичне поле <i>вода</i>	53
2.2.3. Лексико-семантичне поле <i>повітря</i>	77
2.2.4. Лексико-семантичне поле <i>вогонь</i>	89
Висновки до розділу 2.....	98
РОЗДІЛ 3	
ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НОВЕЛ ГРИГОРІЯ КОСИНКИ.....	101
3.1. Моделі метафор Григорія Косинки.....	101
3.2. Стилiстична маркованiсть вiйськових термiнiв у новелiстицi Григорiя Косинки.....	118

3.3. Фразеологізм як функціонально-стилістична одиниця мовотворчості новеліста.....	129
3.4. Стилістичні функції односкладних речень у новелах Григорія Косинки.....	145
Висновки до розділу 3.....	156
ВИСНОВКИ.....	158
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	163

ВСТУП

В українській лінгвістиці початку ХХІ століття зростає науковий інтерес до проблем вивчення індивідуальних авторських стилів відомих українських письменників. Одним із актуальних напрямів наукових досліджень вважається вивчення індивідуального стилю тих видатних митців художнього слова, які своєю творчістю збагатили словниковий фонд української мови, розширили межі її виражально-зображальних засобів, відкрили нові горизонти функціональних можливостей різнорівневих мовних одиниць у художньому стилі.

Теоретичні пошуки сучасної лінгвістичної науки характеризуються активним процесом перебудови методологічних засад і парадигм, появою нових підходів до оцінки фундаментальних понять. Таке оновлення гуманітарної парадигми зумовлює виникнення нових шляхів прочитання й дослідження мови художніх творів. Використання антропоцентричного підходу до аналізу мовотворчості українських письменників-класиків художньої літератури дозволило науковцям по-новому осмислити проблеми функціонування авторського ідіостилу, взаємодії одиниць різних мовних рівнів. У ХХ столітті поза увагою лінгвостилістів довгий час залишалося вивчення індивідуального стилю тих українських письменників, творчість яких довгий час замовчувалася тоталітарною системою, а тексти були вилучені з літературного процесу.

У цьому плані важливим видається наукове дослідження мовотворчості відомого українського новеліста Григорія Косинки (Григорій Михайлович Стрілець), який жив і творив у часи складного історичного періоду української держави – першої половини ХХ століття, залишивши для нас художньо зображені процеси і факти розвитку українського села, зростання національної самосвідомості, високого людського гарту.

Мовна особистість Григорія Косинки як письменника та справжнього українського патріота привертає увагу в аспекті своєрідності вербалізації суперечностей між українською самосвідомістю відомого новеліста і його політичними поглядами, які в його творчості еволюціонували від революційних в категорично антикомуністичні. В новелах Григорія Косинки значний інтерес для українських учених становлять мовні засоби зображення оригінального світогляду автора та його хронологічної трансформації від віри в перемагаючу силу революції до повного в ній розчарування та висловлення співчуття українським селянам, постраждалим від революційних подій. В монографії на матеріалі текстів відомого новеліста прослідковується динаміка й діалектика мовотворчих процесів, а також специфіка розмовної мови 20-х років ХХ століття та особливості художніх мовних засобів, використовуваних в українських новелах цієї доби.

У даному дослідженні аналізується мовна особистість письменника Григорія Косинки як новеліста-класика, виявляються та вивчаються способи і засоби формування й функціонування різнорівневих (лексичних, фразеологічних та синтаксичних) одиниць у системі його ідіостилу, встановлюється місце авторської художньо-образної системи у розвитку художнього стилю української літературної мови.

Основною метою монографічного дослідження є виявлення структурно-семантичних та функціональних особливостей ідіостилу Григорія Косинки на різних мовних рівнях: лексичному, фразеологічному, синтаксичному.

Наукова новизна монографії полягає в тому, що вперше в українському мовознавстві проведено комплексний аналіз індивідуального стилю Григорія Косинки. Теоретичні положення і висновки дослідження суттєво доповнюють уявлення про специфіку мовно-літературного процесу 20-30 рр. ХХ ст. в Україні, роль творчості відомого новеліста в історії української літературної мови та мовний феномен Григорія Косинки як видатного класика української літератури. Монографію можна використовувати у викладанні стилістики української літературної мови, у читанні курсів із стилістики художньої мови та лінгвістики тексту.

Автор монографії висловлює щиру вдячність науковому редактору кандидату філологічних наук, професору Чумаку Володимиру Васильовичу та рецензентам доктору філологічних наук, професору Торчинському Михайлу Миколайовичу, доктору філологічних наук, професору Зелінській Оксані Юріївні, кандидату філологічних наук, доценту Фернос Юлії Іванівні.